

PRVIH
30...

ZAVODA ZA
PROSTORNO
UREĐENJE
PRIMORSKO-
GORANSKE
ŽUPANIJE

PROSTORNI ASPEKT EKONOMSKIH I DEMOGRAFSKIH POTENCIJALA U HRVATSKOJ

prof. dr. sc. Vidoje VUJIĆ

prof. dr. sc. Vidoje VUJIĆ,
redoviti profesor u trajnom zvanju,
Fakultet za menadžment u turizmu i
ugostiteljstvu Opatija, Sveučilište u Rijeci;
predsjednik HGK – Županijske komore
Rijeka
vvujic@fthm.hr

Sažetak

Analiza i projekcije razvojnih ekonomskih i demografskih potencijala nezaobilazne su pri donošenju prostornog plana na svim razinama. U radu se analizira stanje gospodarstva i prikazuju osnovna obilježja Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije. Poseban naglasak se stavlja na gospodarske i demografske potencijale i pokazatelje koji zajednički uvjetuju odrednice regionalnog i nacionalnog razvoja u novoj epohi.

Ključne riječi: demografski i ekonomski pokazatelji, gospodarski resursi i ljudski potencijali

I. OSNOVNE INFORMACIJE O REPUBLICI HRVATSKOJ

Često pitanje koje se postavlja tijekom izrade prostornog plana jest potreba za promicanjem učinkovitosti razvojnih potencijala i resursa radi postizanja pametnog, održivog i inkluzivnog rasta u skladu sa strategijom Europa 2020. Republika Hrvatska europska je država, zemljopisno smještena na prijelazu iz Srednje u Jugoistočnu Europu. Graniči na sjeveru sa Slovenijom i Mađarskom, na istoku sa Srbijom, na jugu i istoku s Bosnom i Hercegovinom i Crnom Gorom. S Italijom ima morsku granicu. Njezino bogatstvo predstavljaju tri različita dijela: **kontinentalni, gorski** te **jadranski** dio, svaki poznat po specifičnoj prirodi, klimi, tradiciji, kulturi, jeziku i gospodarstvu.

Prema broju stanovnika Hrvatska se nalazi na 124. mjestu u svijetu. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine broj stanovnika je manji za 3,4 % u odnosu na prethodni popis stanovništva iz 2001. godine. U proteklih 30 godina Hrvatska nije imala gospodarskoga rasta,

Tablica 1. Osnovna obilježja Republike Hrvatske

Obilježje	
Površina teritorija, km ²	56.594
Površina akvatorija, km ²	31.479
Ukupna dužina obale, km	6.278
– od toga obale kopna, km	1.880
– od toga obale otoka, km	4.398
Broj stanovnika (2011.)	4.284.889
Broj stanovnika po km ²	75,7
Prosječna starost, god.	42
Spolna struktura (2011.), % žene	51,8
Spolna struktura (2011.), % muškarci	48,2
Središte	Zagreb
Broj županija	21
Broj gradova	128
Broj općina	428
Broj naselja	6.757
Broj kućanstava	1.535.635

Izvor: DZS – Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2014.; FINA, obrada HGK – ŽK Rijeka

Tablica 2. Makroekonomski pokazatelji Republike Hrvatske

Izabrani makroekonomski pokazatelji	Oznaka mjere	Godina	
		2013.	I-VI 2014.
Industrijska proizvodnja, stopa rasta	%	-1,8	1,4
Stopa nezaposlenosti	%	20,3	17,8
Neto plaća, prosječna	HRK	5.515	5.558
BDP, tekuće cijene	mil. HRK	326.849	347.178
BDP, realna stopa rasta	%	-0,9	-0,8
BDP, po stanovniku	Eur	10.180	
Ukupni prihodi državnog proračuna	mil. HRK	108.585	114.266
Ukupni rashodi državnog proračuna	mil. HRK	123.506	131.670
Dug opće države	mlrd. HRK	220	227
Bruto inozemni dug RH	mlrd. HRK	46	46
Izvoz	mil. Eur	8.980	9.798
Uvoz	mil. Eur	15.803	16.387

Izvor: DZS, MF, HNB, obrada HGK – ŽK Rijeka

njezin BDP je rastao po nultoj prosječnoj realnoj godišnjoj stopi.¹ Makroekonomski pokazatelji prikazuju se u tablici 2.

Primorsko-goranska županija se prema osnovnim financijskim pokazateljima poslovanja poduzetnika iz 2013. godine nalazi na četvrtom mjestu prema rangu **prihoda, dobiti i broju poduzetnika**. Po ostvarenoj neto dobiti rangirana je na peto mjesto, a prema broju zaposlenih zauzima treće mjesto.

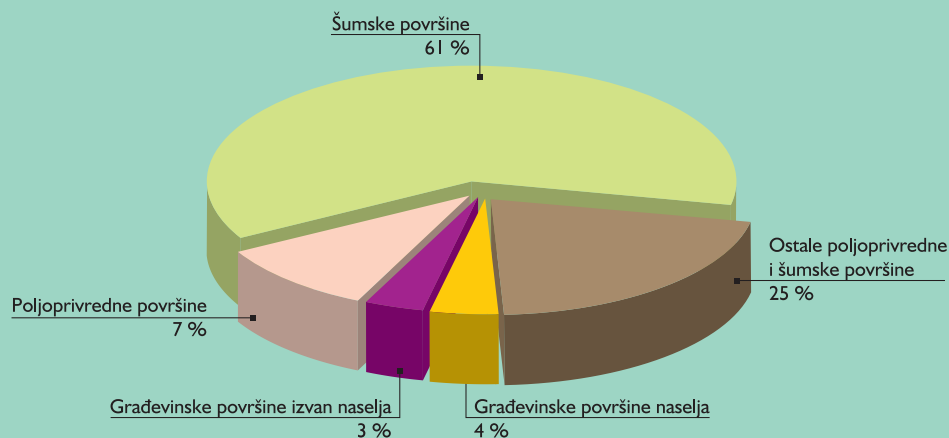
2. OSNOVNA OBILJEŽJA PROSTORA I STANOVNIŠTVA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Primorsko-goranska županija je prometno sjecište putova koji povezuju srednju i jugoistočnu Europu i dio država zapadne Europe sa Sredozemnim morem. Struktura površine Županije vidljiva je u grafikonu 1.

Županija površinom teritorija zauzima 6,34 % udjela u površini Republike Hrvatske. Na njezinom području živi oko 7 % stanovništva Hrvatske, prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Broj stanovnika u proteklih 10 godina manji je za 3,1 %, odnosno bilježi se pad broja stanovnika za 9.310 građana. Gustoća naseljenosti od 82,6 stanovnika/km² za 9,1 % veća je od gustoće naseljenosti u Republici Hrvatskoj (75,7 stanovnika/km²).

Udjel gradova je 11,02 %, općina 5,13 %, a naselja i kućanstva Županije više od 7,5 % od ukupnog broja u Republici Hrvatskoj. Prostor Županije čine tri velike mikroregije: **Priobalje, Gorski kotar** te kvarnerski **otoci**. Bogatstvo Primorsko-goranske županije ogleda se u činjenici da otoci, otočići, hridi i grebeni Županije čine više od jedne petine obale otoka Republike Hrvatske. Ukupan broj otoka, otočića, hridi i grebena Republike Hrvatske je 1244 (tablica 3).

Grafikon 1. **Struktura površine Primorsko-goranske županije**

Izvor: Razvojna strategija Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015. – 2020., obrada autora

¹ Družić, Goran: *Strategija razvoja i prirodni resursi*, Zbornik radova Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva, Sveučilište u Zagrebu-Ekonomski fakultet Zagreb, 2014., str. 20.

Tablica 3. Usporedni prikaz osnovnih obilježja Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije

Obilježje	PGŽ	RH
Broj gradova	14	128
Broj općina	22	428
Broj naselja	510	6.757
Broj kućanstava	117.627	1.535.635
Površina teritorija, km ²	3.588	56.594
Površina akvatorija, km ²	4.344	31.479
Ukupna dužina obale, km	1.065	6.278
– od toga obale kopna, km	133	1.880
– od toga obale otoka, km	932	4.398
Broj stanovnika (2011.)	296.195	4.284.889
Broj stanovnika po km ²	82,6	75,7
Prosječna starost, god.	43,6	42,0
Spolna struktura (2011.), % žene	52,0	51,8
Spolna struktura (2011.), % muškarci	48,0	48,2

Izvor: DZS – Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2014.; FINA, obrada HGK – ŽK Rijeka

U 14 gradova Primorsko-goranske županije prema popisu iz 2011. godine živi 74,3 % stanovnika u 275 naselja, a u 22 općine 25,7 % stanovnika u 236 naselja (tablica 4).

Središte Županije, Grad Rijeka, treći je grad po veličini u Republici Hrvatskoj nakon Zagreba (792.875) i Splita (178.192). Najmanji grad u Županiji prema ukupnom broju stanovnika je Grad Cres s 2.879 stanovnika, dok je najmanja Općina Brod Moravice s 866 stanovnika. U pravilu mali gradovi i općine teško mogu strateški upravljati sa razvojem, prostorom, proračunom, krizom i izgradnjom velikih infrastrukturnih objekata. Oni kao mjesna samouprava mogu dobro upravljati javnim dobrima i koordinirati rad javnih službi.

U strukturi stanovništva prema spolu muškaraca ima oko 48 %, a žena 52 %. Najveći udjel u dobnim

Tablica 4. Prikaz broja stanovnika te površina gradova i općina Primorsko-goranske županije

I. Gradovi	Stanovnici	km ²
Bakar	8.279	125
Cres	2.879	292
Crikvenica	11.122	29
Čabar	3.770	280
Delnice	5.952	230
Kastav	10.440	11
Kraljevica	4.618	18
Krk	6.281	111
Mali Lošinj	8.116	223
Novi Vinodolski	5.113	262
Opatija	11.659	66
Rab	8.065	76
Rijeka	128.624	44
Vrbovsko	5.076	280
Ukupno:	219.994	2.047
2. Općine	Stanovnici	km ²
Baška	1.674	101
Brod Moravice	866	62
Čavle	7.220	85
Dobrinj	2.078	55
Fužine	1.592	86
Jelenje	5.344	109
Klana	1.975	94
Kostrena	4.180	12
Lokve	1.049	42
Lopar	1.263	27
Lovran	4.101	21
Malinska-Dubašnica	3.134	39
Matulji	11.246	176
Mošćenička Draga	1.535	45
Mrkopalj	1.214	157
Omišalj	2.983	39
Punat	1.973	34
Ravna Gora	2.430	82
Skrad	1.062	54
Vinodolska	3.577	152
Viškovo	14.445	19
Vrbnik	1.260	50
Ukupno:	76.201	1.541
UKUPNO (1+2)	296.195	3.588

Izvor: DZS – Popis stanovništva 2011. godine, obrada HGK – ŽK Rijeka

Tablica 5. **Struktura i obilježja stanovništva Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije**

Stanovništvo		Primorsko-goranska županija		Republika Hrvatska	
Od ukupnog		296.195	100 %	4.284.889	100 %
Prema spolu	Žene	153.110	51,7 %	2.218.554	51,8 %
	Muškarci	143.085	48,3 %	2.066.335	48,2 %
Prema starosti	Do 14 godina	36.967	12,5 %	652.428	15,2 %
	Od 15 do 64 godine	203.224	68,6 %	2.873.828	67,1 %
	Više od 65 godina	56.004	18,9 %	758.633	17,7 %
Prema razini obrazovanja	Osnovno	57.524	19,4 %	1.125.413	26,3 %
	Srednje	149.668	50,5 %	1.911.815	44,6 %
	Više i visoko	52.036	17,6 %	595.233	13,9 %
	Ostalo	36.967	12,5 %	652.428	15,2 %
Prema narodnosti	Hrvati	255.730	86,3 %	3.874.321	90,4 %
	Ostali	35.880	12,1 %	374.928	8,8 %
	Ne izjašnjavaju se	3.901	1,3 %	26.763	0,6 %
	Nepoznato	684	0,2 %	8.877	0,2 %
Prema državljanstvu	Hrvatsko	293.151	99,0 %	4.259.476	99,4 %
	Strano	2.735	0,9 %	22.527	0,5 %
	Bez državljanstva	87	0,0 %	749	0,0 %
	Nepoznato	222	0,1 %	2.137	0,0 %
Prema vjeri	Katolici	231.405	78,1 %	3.697.143	86,3 %
	Ostali	53.443	18,0 %	482.268	11,3 %
	Ne izjašnjavaju se	10.455	3,5 %	93.018	2,2 %
	Nepoznato	892	0,3 %	12.460	0,3 %

Izvor: DZS – Popis stanovništva 2011. godine, obrada HGK – ŽK Rijeka

strukturama zauzima stanovništvo od 15 do 64 godine (68,61 %), djeca do 14 godina (12,48 %) te starije stanovništvo s više od 65 godina s udjelom od 18,91 % (tablica 5).

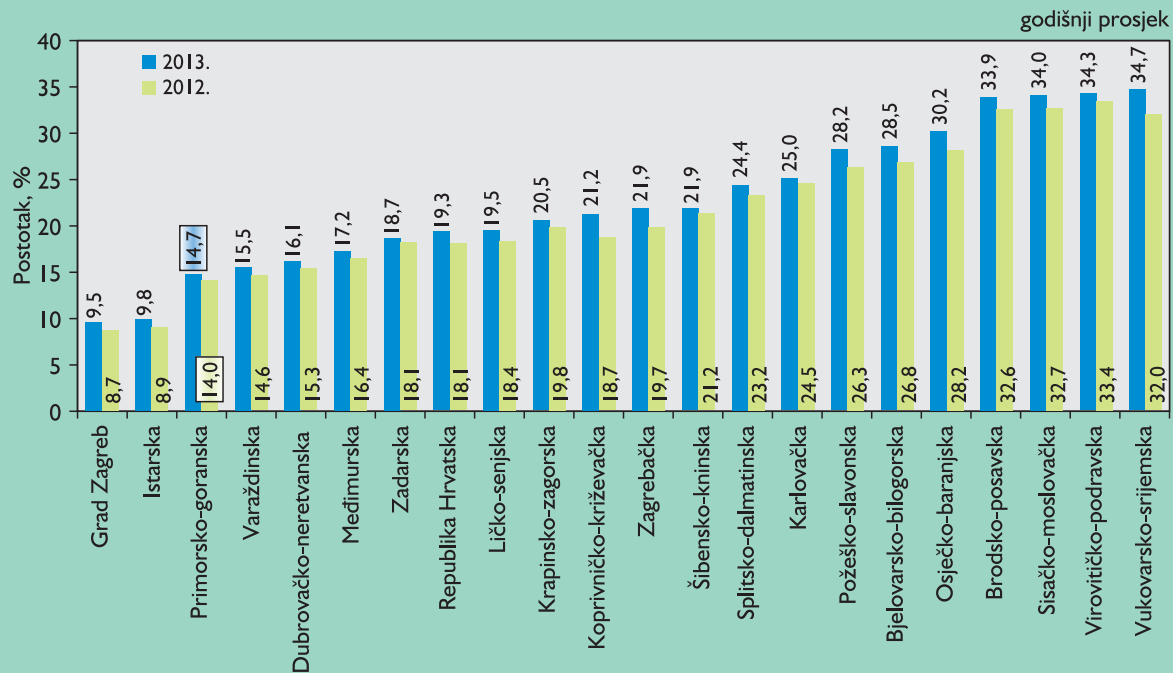
3. RAZVOJNI POTENCIJALI I TRŽIŠTE RADA PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Dugoročno, znatniji rast nije nigdje u svijetu ostvaren spontano, već je bio plod svjesne akcije države i u okviru njezinih regionalnih strategija i prostornih planova. Razvojni potencijali Primorsko-goranske župa-

nije su skromni, a mogu biti vrlo značajni ukoliko se stave u funkciju gospodarskog razvoja. Strategija razvoja Županije kao podloga za izradu prostornog plana trebala bi imati dva osnovna smjera:

Prvi prioritetni smjer je razvoj postojećih proizvodnji poticanjem stvaranja reprodukcijских cjelina na razini hrvatskoga gospodarstva. Ako je, primjerice, procjena da su poljoprivreda, energetika, turizam i brodogradnja ključne djelatnosti za razvoj hrvatskoga gospodarstva, onda treba težiti tome da se sadašnja uvozna supstanca zamijeni u što većoj mjeri domaćom. To znači povezivanje, prije svega poljoprivredne

Grafikon 2. Stope nezaposlenosti po županijama Republike Hrvatske

Izvor: HZZ-Godišnjak 2013., obrada autora, prosinac 2014. godine

proizvodnje i prehrambene industrije s turističkim sektorom, a ostataka prerađivačke industrije s brodogradnjom. Tek tada će ove djelatnosti imati svoj puni smisao i odgovarajuće gospodarsko značenje. Kada govorimo o brodogradnji, treba naglasiti da je krajnje dvojbeno treba li Hrvatska zadržati brodograđevnu industriju, odnosno kakva bi ona trebala biti da bi poslovala učinkovito. Sve upućuje na zaključak da hrvatska brodogradilišta mogu opstati jedino orijentacijom na proizvodnju brodova višeg stupnja obrade. Brodogradnja još uvijek ima sve predispozicije da postane hrvatski *brend* na svjetskom tržištu. Osim sektora turizma i brodogradnje, za Županiju kao važan resurs su pomorstvo i prometni koridori, šumarstvo i drvna industrija, trgovina, nadzemne i podzemne vode, te energetske potencijali sunca, vjetra i biomase.

Drugi smjer je razvoj novih proizvodnji koje će biti aktualne za pet i više godina. U razvoju zasnovanom na pokretanju proizvodnji koje danas već postoje u svijetu, Hrvatska gotovo da nema nikakve šanse. Naša jedina šansa je proizvodnja zasnovana na novim tehnologijama i inovativnom poduzetništvu, pri čemu bi prednost trebalo dati nano i biotehnologijama za koje se pretpostavlja da će nakon informacijske predstavljati novu tehnološku revoluciju. Naravno da se u koncipiranju strategije nikako ne smiju izostaviti ostali potencijali i resursi s kojima Hrvatska i Županija raspolažu počevši od prirodnih do ljudskih.²

Od ukupnog broja zaposlenih, 82,6 % je zaposleno u tvrtkama, 17,2 % u obrtima i slobodnim profesijama,

² Vujić, Vidoje: *Menadžment ljudskog kapitala*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija, 2008.

a 0,2 % njih su poljoprivrednici. Značajne su razlike u stopi nezaposlenosti po pojedinim županijama na godišnjoj razini. Najniže stope nezaposlenosti ostvarene su u Gradu Zagrebu (9,5 %) i Istarskoj županiji (9,8 %), a nižu stopu od prosječne državne (19,3 %) imale su: Primorsko-goranska (14,7 %), Varaždinska (15,5 %), Dubrovačko-neretvanska (16,1 %), Međimurska (17,2 %) i Zadarska županija (18,7 %), što je vidljivo u grafikonu 2.

Republika Hrvatska od država EU ima treću najveću stopu nezaposlenosti od 17,5 % poslije rekordne Grčke (27 %) i Španjolske (24,4 %). Nizak udjel zaposlenih u radno sposobnoj populaciji implicira čitav niz problema u svakoj državi. Danas je tržište rada suočeno s novim izazovima koji ponekad dovode u pitanje i samu mogućnost da ono što se zbiva u formiranju ponude i potražnje uopće definiramo kao tržište u „klasičnome” smislu. Naime, u Hrvatskoj je proces deindustrijalizacije praktički rezultirao stagnacijom umjesto progresom gospodarstva.³ Razina obrazovanja u Primorsko-goranskoj županiji je u prosjeku bolja od prosjeka Hrvatske. Udjel razine srednjeg obrazovanja u Županiji je 50,5 % u odnosu na 44,6 % Republike Hrvatske, a udjel višeg i visokog obrazovanja je 17,6 % u odnosu na 13,9 % u Republici Hrvatskoj. Vrijednost svake regije i poslovnog sustava ne čine samo prirodni resursi i materijalna imovina, nego u velikoj mjeri i nematerijalna imovina, odnosno ljudski kapital kojeg karakteriziraju ovih pet trendova.

Prvi trend je smanjivanje udjela materijalnog – realnog sektora, u bruto domaćem proizvodu. Udjel sektora usluga i kreativne industrije sve se više povećava. Proizvodnja se sve više temelji na novom znanju koje postaje temelj razvoja i konkurentnosti. Tržišna pozicija sve se više usmjerava na stvaranje pozitivnog

³ Domazet, Tihomir: *Ekonomika rasta i pune zaposlenosti u Hrvatskoj*, HGK Zagreb, 2014.

imidža, društveno odgovornog poslovanja te ispitivanja želja i potreba korisnika.

Drugi trend se odnosi na djelatnike i njihov razvoj. Osobe koje steknu visoko obrazovanje imaju veće izgleda za zapošljavanje, veća primanja, sigurnije poslove i bolji razvoj karijere nego je to slučaj kod mladih koji imaju nižu razinu obrazovanja. Prosječna osoba u budućnosti će morati promijeniti posao blizu pet do deset puta tijekom radnog vijeka i prilagoditi se novim uvjetima, tehnologijama, što je upravo cilj cjeloživotnog učenja. Pravo i obveza da redovito inovira svoje znanje i unaprjeđuje procese rada odnosi se na svaku osobu i sve strukture društva.

Treći trend se uočava u inovacijama i novim zanimanjima. Sve se veći broj novih radnih mjesta otvara u uslugama, posebice u obrazovnoj, zdravstvenoj, informatičkoj i turističkoj industriji te u financijskom sektoru i industriji zabave. Upotreba znanja i sposobnosti u primjeni suvremenih tehnoloških dostignuća postaje imperativ za radno angažiranje i konkurentnost proizvoda i usluga.

Četvrti trend odnosi se na troškove rada djelatnika. Sve se više traže i bolje plaćaju zaposlenici s visokom u odnosu na one s manjom stručnom spremom. Nagrađivanje postignuća zaposlenika sve se više zasniva na individualnim učincima i ukupnim kolektivnim postignućima određenoga poslovnog sustava.

Peti trend odnosi se na nagli razvoj informacijske tehnologije. Taj je razvoj pridonio povećanju produktivnosti rada, omogućio je brzu razmjenu informacija, olakšao je međusobno komuniciranje i poslovne transakcije koje se danas obavljaju putem e-trgovine, e-bankarstva, e-uprave i e-radnog mjesta.

Iz navedenih trendova možemo zaključiti da je na sceni dominacija znanja kao temeljnog resursa održivog razvoja i konkurentnosti. Stoga su granice rasta po teoriji

ljudskog kapitala određene rastom ljudskih sposobnosti, a upravo ta sposobnost, odnosno rast ljudskog kapitala, nema granica pa prema tome nema niti razloga za razvojni pesimizam.

Europska unija u svojoj strategiji ističe pametan rast, održivi rast i rast uključivosti kao prioriteta zajedničkog razvoja.⁴ U sva tri prioriteta naglašava se znanost i inovacije kao ključan razvojni čimbenik te prioritet podizanja obrazovanosti i kvalificiranosti stanovništva. U visokoj naobrazbi taj se cilj definira kao udjel od 40 % tercijarno obrazovanih u strukturi radne snage u dobi od 25 do 65 godina, a neke i više.⁵ Čak, štoviše, rast udjela visokoobrazovanoga stanovništva vidi se kao jedan od bitnih elemenata izlaska iz krize, ali i kao bitan element dugoročnoga uspješnog i održivog rasta. Hrvatska za dostizanje toga cilja treba 15 – 20 godina jer će se dugoročno proizvoditi realno 20.000 – 25.000 tercijarno obrazovanih osoba. Istodobno to je dvostruko više od tržišnih potreba koje emitira postojeća gospodarska struktura koja po našim pojednostavljenim procjenama treba 10.000 – 12.000 tercijarno obrazovanih kadrova godišnje, a diplomira ih dvostruko više. Na sceni je desetljeće u kojem će nestati na milijune radnih mjesta. Kako će se to odraziti na sustav obrazovanja i potreban broj stručnih kadrova i nastavnika, možemo pretpostaviti.

4. EKONOMSKI POKAZATELJI I GOSPODARSKE DJELATNOSTI PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE

Na razini Županije povećana je prosječna neto plaća po zaposlenom za 2,6 %. Neznatno je za 1,0 %

⁴ europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_hr.htm 27. 1. 2015.

⁵ Družić, Ivo: *Obrazovanje i hrvatski razvojni ciklus*, Zbornik radova Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva, Ekonomski fakultet Zagreb, 2014.

ostvaren manji prosječni prihod po zaposlenom dok je značajnije smanjena prosječna neto dobit po zaposlenom. To ukazuje da su tvrtke težište poslovanja usmjerile na opstanak i konsolidiranje, a manje na profit. Konstantni rast broja poduzetnika Primorsko-goranske županije u razdoblju od 1995. do 2013. godine prikazuje se u tablici 6.

Broj poduzetnika na razini Primorsko-goranske županije povećao se za 4 % u 2013. godini u odnosu na prethodnu godinu. Najveći porast broja poduzetnika je kod malih poduzetnika kojih je u odnosu na prethodnu godinu 345 više, a koji čine 98,7 % broja gospodarskih subjekata. Prema podacima iz lipnja 2014. godine, Primorsko-goranska županija nalazi se na trećem mjestu prema broju obrtnika u Republici Hrvatskoj s udjelom od 10,2 %, ili 8.141 obrtnikom. Osnovni financijski pokazatelji prikazuju se u tablici 7.

Primorsko-goranska županija s udjelom od 8,43% u ukupnom bruto domaćem proizvodu Republike Hrvatske zauzima po ostvarenju drugo mjesto, odmah nakon Grada Zagreba koji čini 33,1% BDP-a Republike Hrvatske (tablica 8).

Bruto domaći proizvod od 89.936,00 kuna po stanovniku Primorsko-goransku županiju svrstava na visoko treće mjesto odmah ispod Istarske županije i Grada Zagreba. Najveći ukupni prihod ostvaruje trgovina, gotovo 40 %, zatim prerađivačka industrija 22 %, potom prijevoz i skladištenje 10 %, slijedi graditeljstvo 7 %, te ostale djelatnosti 16 %.

5. ZAKLJUČAK

Na temelju procjene razvojnih mogućnosti i zahtjeva zaštite i očuvanja okoliša, u zadnjih 30 godina pokušava se zakonski odrediti i definirati namjena prostora, uvjeti za razvoj gospodarskih djelatnosti i njihov razmještaj u prostoru. Pri tome korištenje i upravljanje

Tablica 6. **Opći pokazatelji hrvatskog gospodarstva i gospodarstva Primorsko-goranske županije**

Pokazatelj	Republika Hrvatska			Primorsko-goranska županija		
	1995.	2005.	2013.	1995.	2005.	2013.
Broj poduzetnika	60.965	71.803	101.013	5.048	6.771	9.005
Broj zaposlenih (na bazi sati rada)	784.307	813.762	830.890	57.381	59.173	59.278
Ukupni prihodi (mil. HRK)	210.450	523.712	612.272	14.883	30.115	31.880
Ukupni rashodi (mil. HRK)	209.542	502.005	604.859	17.096	29.597	31.242
Dobit prije oporezivanja (mil. HRK)	5.591	27.683	34.603	303	1.164	1.797
Gubitak prije oporezivanja (mil. HRK)	9.353	10.861	27.191	1.436	868	1.159

Izvor: FINA, Baza podataka HGK – ŽK Rijeka, siječanj 2015. godine

Tablica 7. **Osnovni financijski pokazatelji gospodarstva Županije prema veličini poduzetnika za 2013. godinu**

Pokazatelj	Godina	Poduzetnici po veličini						
		Mali	Udjel %	Srednji	Udjel %	Veliki	Udjel %	Ukupno
Broj poduzetnika	2012.	8.551	98,7	87	1,0	22	0,3	8.660
	2013.	8.896	98,7	88	1,0	21	0,2	9.005
	Indeks	104,0		101,1		95,5		104,0
Broj zaposlenih (sati rada)	2012.	34.069	56,5	10.831	18,0	15.393	25,5	60.293
	2013.	33.426	56,4	10.358	17,5	15.494	26,1	59.278
	Indeks	98,1		95,6		100,7		98,3
Ukupan prihodi (mil. HRK)	2012.	15.063	46,0	6.757	20,6	10.924	33,4	32.744
	2013.	15.384	48,3	6.452	20,2	10.044	31,5	31.880
	Indeks	102,1		95,5		91,9		97,4
Ukupni rashodi (mil. HRK)	2012.	13.508	44,9	6.672	22,2	9.887	32,9	30.067
	2013.	15.000	48,0	6.228	19,9	10.014	32,1	31.242
	Indeks	111,0		93,3		101,3		103,9
Dobit prije oporezivanja (mil. HRK)	2012.	900	35,0	280	10,9	1.390	54,1	2.570
	2013.	1.263	70,3	337	18,8	197	11,0	1.797
	Indeks	140,3		120,4		14,2		69,9
Gubitak prije oporezivanja (mil. HRK)	2012.	929	62,9	196	13,3	353	23,9	1.478
	2013.	879	75,8	113	9,7	167	14,4	1.159
	Indeks	94,6		57,7		47,3		78,4

Izvor: FINA, Baza podataka HGK – ŽK Rijeka, studeni 2014. godine

Tablica 8. **Struktura bruto domaćeg proizvoda**

Bruto domaći proizvod Primorsko-goranske županije	Iznos
Bruto domaći proizvod (mil. HRK)	27.312
Udio bruto domaćeg proizvoda Županije u RH (RH=100), %	8,43
Bruto domaći proizvod po stanovniku, HRK	89.936
Prosjeak bruto domaćeg proizvoda po stanovniku Županije u RH (RH=100), %	122,7

Izvor: DZS – Priopćenje broj 12. 1. 2. od 14. veljače 2014. godine, obrada autora

prirodnim resursima i gospodarskim potencijalima nije pridonijelo stvaranju poduzetničke klime i bržem razvoju RH i PGŽ. U novoj epohi bit će potrebno kvalitetnije usuglasiti prostorne, ekonomske i društvene ciljeve razvoja i uvažiti sustavno evolucijsko mijenjanje društva. Samo razvoj usklađen s potrebama stanovništva i gospodarskim aktivnostima može unaprijediti razvoj i konkurentnost određene regije.

Prostorno planiranje na svim razinama mora očuvati i povećati vrijednosti sveukupnog kapitala određene države i njezinih regija. **Taj kapital čini okoliš** (šume, tlo, rude, kvaliteta zraka i raspoložive vode), **zatim izgrađena infrastruktura i objekti** (tvornice, industrijske i poslovne zone, kulturna zdanja, prometnice i naselja) i **ljudski kapital** (struktura stanovništva, standard i kvaliteta života, razina znanja i sposobnost ljudi). Trenutni pokazatelji razvoja ukazuju da se s prirodnim i gospodarskim resursima u zadnjih 30 godina nije dobro gospodarilo ni upravljalo. Razlog tome je izrazita centralizacija i neprepoznatljiva decentralizacija Republike Hrvatske.

Prostorno planiranje i uređenje je neodvojivo od cjelokupnog planiranja razvoja gospodarskih djelatnosti nekog područja i države u cjelini. Ono najviše utječe na ekonomski i društveni razvoj i zbog toga zaslužuje stalnu njegu i stručnu brigu svih struktura društva. Pitanje hoće li će se i kada nešto izgraditi u prostornom planu, ne smije biti dvojbeno niti u planu izostavljeno. Pravo pitanje glasi, hoće li neki objekt za odlagalište smeća biti tu, negdje drugdje ili će otpad završavati kao sada svugdje oko nas? Izgraditi hidro-elektranu ili ne? Ako ne, treba li izgraditi plinsku ili termoelektranu? Ako ne niti nju, onda nuklearnu elektranu? Možda se svega možemo odreći i živjeti bez električne energije skromno i u mraku? Pitanje je što se želi postići prostornim planom: stagnirati ili razvijati se, povećati zaposlenost ili ne, biti samodostatan ili ne? Prirodni, gospodarski i de-

mografski su potencijali u Hrvatskoj i Primorsko-goranskoj županiji golemi. Oni su temelj razvoja društva koje želi i razumije što znači prostorni aspekt održivog razvoja i konkurentnosti. Zbog toga se kod svakoga planskog razvoja postojeći ekonomski resursi i potencijali moraju uzimati kao podloga na kojoj se temelje dogovori na brojna razvojna i demografska pitanja.

LITERATURA

1. Analiza financijskih rezultata poduzetnika Republike Hrvatske u 2013. godini, dostupno na: http://intraweb.hgk.hr/sadrzaj/fina/2013/2013_analiza_Hrvatska.pdf
2. Baza podataka Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Rijeka
3. Domazet, T. (2014.), *Ekonomika rasta i pune zaposlenosti u Hrvatskoj*, HGK Zagreb
4. Družić, I. (2014.), *Obrazovanje i hrvatski razvojni ciklus*, Zborniku radova Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva, Ekonomski fakultet Zagreb
5. Družić, G. (2014.), *Strategija razvoja i prirodni resursi*, Zbornik radova Razvojni potencijali hrvatskog gospodarstva, Sveučilište u Zagrebu – Ekonomski fakultet Zagreb
6. Državni zavod za statistiku – Popis stanovništva 2011., dostupno na: <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>
7. Državni zavod za statistiku – Statistički ljetopis 2014., dostupno na: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2014/sljh2014.pdf
8. Hrvatska obrtnička komora – Obrtništvo u brojkama: Statističke informacije lipanj 2014., dostupno na: http://www.hok.hr/statistika/obrnitstvo_u_brojkama
9. Hrvatski zavod za zapošljavanje – Godišnjak 2013., dostupno na: http://www.hzz.hr/UserDocImages/HZZ_Godisnjak_2013.pdf
10. Vujić, V. (2008.), *Menadžment ljudskog kapitala*, Fakultet za turistički i hotelski menadžment Opatija